J. Myanmar. Acad. Arts Sci. 2019 **Vol. XVII. No. 6A**

မန်လည်ဆရာတော်၏ ရွှေဂူကြီးဘုရားဘွဲ့သံချိုများ

ကြင်သာမြင့်*

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းသည် မန်လည်ဆရာတော်၏ ရွှေဂူကြီးဘုရားဘွဲ့ သံချိုများကို စာပေရှုထောင့်မှ တင်ပြထားသော စာတမ်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့လေ့လာရာတွင် မန်လည်ဆရာတော်ကြီး ရေးသားခဲ့သော ကဗျာများအနက် ရွှေဂူကြီးဘုရားဘွဲ့ သံချိုများကို အလေ့လာခံဟု သတ်မှတ်ပါသည်။ လေ့လာရာတွင် (၁) မန်လည် ဆရာတော်၏ထေရုပ္ပတ္တိအကျဉ်း၊ (၂) သံချိုကဗျာ၏သဘောသဘာဝ၊ (၃) ရွှေဂူကြီး ဘုရားဘွဲ့သံချိုများလေ့လာချက်ဟူ၍ အပိုင်း(၃)ပိုင်းခွဲကာ သုတေသနပြုထား ပါသည်။ 'သံချို' ကဗျာများ၏ စာပေတန်ဖိုးကို ဖော်ထုတ်လိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့လေ့လာခြင်းဖြင့် ရှေးစာပေတွင် တွေ့ရသော သံချိုအဖွဲ့ပုံစံများကို သိရှိ ရုံမက၊ မြန်မာစာပေ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် ဘာသာစကား အကျိုးဖြစ်ထွန်းမှု တို့ကို အထောက်အကူပြုနိုင်ရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။

သော့ချက်စကားလုံး – ***သံချို၊ ကာရန်၊ နဘေ၊ ဝေါဟာရ၊ ပါဠိ၊ စကားလုံး။***

နိဒါန်း

ဤစာတမ်းတွင် မန်လည်ဆရာတော်ကြီး၏ ရွှေဂူကြီးဘုရားဘွဲ့ သံချိုကဗျာ များကို လေ့လာတင်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဤသံချိုကဗျာ လေးပုဒ်လုံးသည် ကသာမြို့မြောက်ရပ် ရွှေဂူကြီးစေတီတော်နှင့် ပတ်သက်၍ ရေးဖွဲ့ထားသော ကဗျာများ ဖြစ်ပါသည်။ ဘိုးတော်မင်းတရားကြီးသည် သက္ကရာဇ် ၁၁၄၅ ခုနှစ် နတ်တော်လဆန်းတွင် 'ရွှေဂူတော်' (၂၃၀)တို့ကို တစ်ပြိုင်နက် တည်ထားကိုးကွယ်ပါသည်။ ကသာမြို့ရှိ 'ရွှေဂူတော်'သည် တစ်ဆူအပါအဝင် ဖြစ်သည်။ 'ကသာရွှေဂူတော်' စေတီသည် ဟောင်းနွမ်း ပျက်စီးလာသဖြင့် ၁၂၆၅ တွင် အသစ်ထပ်မံပြုပြင်ခြင်း၊ ထီးတော်တင်ခြင်း၊ ထီးတော် မြေခြင်းတို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ မန်လည်ဆရာတော်ကြီးက ကသာသူ ကသာသားတို့ သဒ္ဓါတရား ပွားများသည်ထက်ပွားများလာအောင် ရေးဖွဲ့စပ်ဆိုထားသော သံချိုကဗျာများ ဖြစ်ပါသည်။

* ဒေါက်တာ၊ တွဲဖက်ပါမောက္ခ၊ မြန်မာစာဌာန၊ ရန်ကုန်အဝေးသင်တက္ကသိုလ်

၁။ မန်လည်ဆရာတော်၏ ထေရုပ္ပတ္တိအကျဉ်း

မန်လည်မြို့ ၁၂၀၃ ခုနှစ်၊ တန်ခူးလဆန်း (၁၂)ရက် အင်္ဂါနေ့တွင် ဖွားမြင်တော်မူသည်။ ခမည်းတော်မှာ သစ်ကုန်သည် ဦးထင်ညိုဖြစ်ပြီး မယ်တော်မှာ ဒေါ်ဖြေဖြစ်ပါသည်။ ငယ်အမည်မှာ 'မောင်မာ' ဖြစ်၍ မွေးချင်းအဖြစ် အစ်မအရင်း ဒေါ်သုတ်တစ်ဦးတည်းသာ ရှိပါသည်။

မိခင်ကြီးသည် ၁၂ နှစ်သား အရွယ်တွင် ဝန်းသိုမြို့ တောင်ပေါ်ကျောင်းဆရာတော် ဦးပန်းအောင် (ဝန်းသိုစော်ဘွားကြီး နောင်တော်အရင်း)ထံ အပ်နှံ၍ မြန်မာစာပေများကို သင်ကြားစေခဲ့ပါသည်။ ကဗျာဝါသနာအထုံပါပြီး ဒွေးချိုးနှင့် တြိချိုးများကို ၁၆ နှစ်သား မပြည့်မီကပင် နည်းနာနိသျည်း မှန်ကန်စွာ စပ်တတ်နေပြီဖြစ်သည်။ ကဗျာဝါသနာပါ၍ မဃာဒေဝ လင်္ကာသစ်ကို ရေးသားခဲ့ရာ ကဗျာအရာ၌ အောင်လံတံခွန် စိုက်ထူနိုင်ခဲ့ပါသည်။

၁၆ နှစ် အရွယ်သို့ ရောက်သောအခါ ရှင်သာမဏေဖြစ်ပြီးသောအခါ ၆ ဝါတိုင်တိုင် အသျှင်နန္ဒမဠ္ဈထံ ခိုလှုံ၍ ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ၊ ကျမ်းဂန်များကို သင်ကြားတော်မူခဲ့ပါသည်။ သက်တော် (၂၂)နှစ်တွင် ရဟန်းဖြစ်တော်မူသည်။ ၁၂၂၈ ခု (၃)ဝါမြောက်တွင် မန္တလေးအနောက်ပြင် ထီးလင်းတိုက်တွင် ဝါဆိုတော်မူသည်။ မန်လည်မြို့ဝန် 'မင်းထင်မင်းလှသမန္တရာဇာ' က ကိုးကွယ်လှူဒါန်းသော ပိဋကတ်တော်များကို ကြီးကြပ် ကူးယူ ရေးသားတော်မူသည်။ ထို့နောက် မန်လည်မြို့ နေရင်းလေးထပ်ကျောင်းသို့ ပြန်လည်ပြီး ခိုဝင်လာသော စာသင်သားများကို စာပေ သင်ကြားပို့ချပေးကာ အားလပ်သောအခါ ကျမ်းဂန်များကို ရေးသားတော်မူသည်။

ရဟန်းဆယ်ဝါ သာမဏေဘဝတွင် သင်ကြားခဲ့သော၊ မဃာဒေဝဇာတ်တော်ကို ကြည်ညိုတော်မူရင်းရှိ၍ ထိုမဃာဒေဝဇာတ်တော်ကို ပျို့၊ ကဗျာ၊ လင်္ကာတစ်စောင်အဖြစ် စီကုံးခဲ့သည်။ ၁၂၆၆ ခုနှစ်တွင် ပြီးစီးခဲ့သည်။ ဆရာတော်ကြီးသည် ၁၂၆၈ မှစ၍ သာသနာပြုခရီးများကို စတင်ခဲ့သည်။ ပျံလွန်တော်မူသည့် အချိန်ထိပင်ဖြစ်သည်။ ၁၉၁၇ တွင် အင်္ဂလိပ်အစိုးရက 'အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတဘွဲ့'ကို ဆက်ကပ်တော်မူခဲ့သည်။ ၁၂၈၁ တွင် ပျံလွန်တော်မူသည်။

ဆရာတော်ကြီးသည် ငယ်စဉ်ကမှစ၍ ဒွေးချိုး၊ လေးချိုး၊ တြိချိုး၊ ဘုန်းကြီးပျံဝိုချင်းများ၊ ဒုံးချင်း၊ သံချိုကဗျာများ၊ သျှိုးလိုက်ရတုနှင့် စောင်းသီချင်း၊ မောင်းသီချင်း၊ အံတော်သီချင်းများကိုလည်းကောင်း ပြဇာတ်မျိုးစုံနှင့် ဇာတ်ချင်းများကို ရေးသားခဲ့သည်။ စာပေကျမ်းဂန်အသီးသီးကိုလည်း ရေးဖွဲ့ခဲ့သည်။

၂။ သံချို၏သဘောသဘာဝ

၂.၁။ သံချိုဟူသည်

သံချို/သန်ဂျို/န–လေးချိုးကဗျာမျိုးတွင် ပါဝင်သော အသံချိုသာစွာ ရွတ်ရသော ကဗျာတစ်မျိုး–

> "အသံကို ချိုအေးသာယာစွာ မင်္ဂလာရှိရှိဖြင့် ကဝိမြောက်အောင် သီဆို၍ ပြင်ပ ပဟိုရ်ရဝေပျော်တို့အား ဖြေဖျော်မှု ရွှေနားတော် သွင်းရသော တော်စာရင်းဝင် ကဗျာယဉ်များတွင် အပါအဝင် ဖြစ်သည်"[၁]

ဟူ၍လည်း အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ကြသည်။

မြန်မာဘာသာတွင် ကဗျာအမျိုးပေါင်း (၆၇)မျိုး ရှိသည့်အနက် လေးချိုးကဗျာသည် အကျယ်ပြန့်ဆုံး ဖြစ်သည်။ မြန်မာစာပေနယ်ပယ်တွင် လည်းကောင်း၊ ဇာတ်သဘင်နယ်ပယ်တွင် လည်းကောင်း၊ လေးချိုးသည် အသုံးတွင်ကျယ်လှသော ကဗျာ ဖြစ်သည်။ သံချိုသည် စည်းဝါးနှင့် သီဆိုရသော သောတာလင်္ကာရ ဂီတသီချင်းမျိုး မဟုတ်၊ စည်းဝါး မပါဘဲ ဟန်နှင့်သီဆိုရသော ဝစနာလင်္ကာရ ဂီတသီချင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ စည်းဝါး မပါစေကာမူ အသံပါသည်။ အသံစည်းကမ်းအရ သတ်မှတ်ထားသော အသံသို့ရောက်အောင် ဆိုရသည်။ အနိမ့်သဘင် (ခေါ်) ဇာတ်သဘင်၊ အမြင့်သဘင် (ခေါ်) ရုပ်သေးသဘင်တွင် လေးချိုးကဗျာများကို တွေ့ရသည်။ လူပြက် (ခေါ်) လူရွှင်တော်များက နှုတ်ခွန်းထောက် လှမ်းပြောဆိုသည့်အခါ၌ လေးချိုးကဗျာများကို အသုံးပြုကြရသည်။ အမြင့်သဘင် (ခေါ်) ရုပ်သေးသဘင်မှ နေ၍ လေးချိုးသံချိုကို သီဆိုကြသည်။

ထို့ကြောင့် 'သံချို' ဟူသည် မည်သည့်အကြောင်းအရာမျိုးကိုမဆို ချိုချိုသာသာနှင့် နားအရသာရှိအောင် ရတ်ချည်း ဖွဲ့နွဲ့သီကုံး၍ ဆွဲဆွဲငင်ငင် အဆင်ပြေပြေ ရွတ်ဆိုခြင်းကို သံချိုဟု ခေါ်သည်။

---

[၁] မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၁၉၉၉၊ ၃၉၂။

၃။ ရွှေဂူကြီးဘုရားဘွဲ့သံချိုများ လေ့လာချက်

၃၊ ၁။ သက္ကရာဇ် ၁၂၆၅ ခုနှစ်၊ ကသာမြို့ ရွှေဂူကြီးစေတီတော်၌ အသစ်ပြုပြင်၍ ရွှေထီးတင်လှူကြောင်း သံချို (အကြောင်းအရာ လေ့လာချက်)

မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၂၆၅ ခုနှစ်တွင် ရွှေဂူကြီးဘုရား အသစ် ထပ်မံပြုပြင်ရန် ပထမအကြိမ် ရွှေထီးတင်လှူသောအကြောင်းကို ရေးဖွဲ့ထားသော သံချို ဖြစ်ပါသည်။ ထီးတော်တင်ရာတွင် အကာအခုန်များ၊ ဆိုင်းဝိုင်းများထည့်သွင်း၍ စည်စည်ကားကား ကျင်းပခဲ့ပါသည်။

သံချိုပထမအချိုးတွင် စိန်ဖူးတော်နှင့် ထီးတော်အကြောင်း ဖွဲ့ထားပါသည်။ ရွှေဂူကြီးဘုရား၏ ထီးတော်၊ စိန်ဖူးတော်တို့မှာ သာမန်မဟုတ်၊ ရွှေဂူကြီးဘုရား၏ ဘုန်းတန်ခိုးတော်ကြောင့် သိကြားမင်းက ဆက်ရသော ထီးတော်၊ စိန်ဖူးတော် ဖြစ်ကြောင်းကို–

> “နှုန်းမဖက်နိုင်ဘူး၊ ဘုန်းစက်ကယ် သမ္ဘာရှိန်ကြောင့်၊ တာဝတိန်
> အာလိန်မဆီက၊ ဝါသဝိန်၊ မာဃိန်သရ၊ ထီးပေါက်မစုံနှစ်ဆူ”[၁]

ဟု ရေးဖွဲ့ထားပါသည်။

ဒုတိယအချိုးတွင် အမရပူရရွှေနန်းကို သိမ်းမြန်းစိုးစံတော်မူသော ဘိုးတော်ဘုရားသည် ကုန်းဘောင်ခေတ်ဆက်ကို တည်ထောင်ခဲ့သော အလောင်းမင်းတရား ဦးအောင်ဇေယျ၏ အနွယ်တော်ဖြစ်ကြောင်း ဖွဲ့ထားပါသည်။ ထိုသို့ဖွဲ့ရာတွင် ဇမ္ဗူဒီပါ လက်ျာတောင်ကျွန်းတွင် မန္ဓာတုစကြာမင်းကဲ့သို့ ဘုန်းတန်ခိုးကြီးလှသော ကုန်းဘောင်မင်းဆက်အနွယ် ဖြစ်ကြောင်း၊ ရာဇာဓိရာဇ ဖြစ်ကြောင်း၊ မင်းတစ်ရာတို့က လက်ဆောင်ပဏ္ဏာများ ဆက်သရကြောင်း၊ ခြောက်ပြစ်ကင်းသော မင်းသမီးပျိုများကို ဆက်သခံရသူ ဖြစ်ကြောင်းကို–

> “ဇမ္ဗူရပ်မှာလ၊ မန္ဓာတ်လို တေဇာပြောင်လှ၊ နွယ်ကုန်းဘောင်
> သာကီယဟာမို့၊ ရာဇယ်ရာဇိန်ထက်၊ ရာနရိန် ထိုထိုမင်းငယ်တို့
> စက်ရင်းတွင် ပဏ္ဏာတင်လို့။”

> “ခြောက်ပြစ်စင် ချစ်မငြီးပါတဲ့၊ သမီးပါမျိုးခံဆက်ရ ဘုန်းစက်နေတူ”[၂]

ဟု ရေးဖွဲ့ထားရာ ဘိုးတော်ဘုရား၏ ဘုန်းကြီးမှုများ ထင်ရှားလာရပါသည်။

---

[၁] မန်လည်ဆရာတော်၊ ၁၉၇၉၊ ၂၇၂။
[၂] မန်လည်ဆရာတော်၊ ၁၉၇၉၊ ၂၇၂။

တတိယအချိုးတွင် ဘိုးတော်ဘုရားက ဤရွှေဂူကြီးဘုရားကို ဘုန်းတော်ဖွင့် အနေဖြင့် တည်ထောင်ခဲ့ကြောင်း ဖွဲ့ထားပါသည်။ ဘိုးတော်ဘုရားသည် အမရပူရ ရွှေနန်းတော်ကို တည်ထောင်စံမြန်းကြောင်း၊ အပြည်ပြည်ထောင်ကို စိုးမိုးအုပ်ချုပ်တော်မူကြောင်း၊ ဘိုးတော်ဘုရားက နံတော်သင့် ဘုန်းတော်ဖွင့်အဖြစ် တည်တော်မူခဲ့သည့် ရွှေဂူဘုရားကြီး ဖြစ်ကြောင်းကို–

> "ပထမ၊ အမရ ရွှေဘုံတည်လို့၊ အပြည်ပြည်နတ်နှယ်စိုးပါတဲ့၊
> မြတ်ဘိုးတော် သာကိန္ဒငယ်က၊ ရင်းစကာနံတော်သင့်ငယ်လို့၊
> ဘုန်းတော်ဖွင့်တည်တော်မူ၊ မြတ်ရွှေဂူဘုရား"[၁]

ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

စတုတ္ထအချိုးတွင် ဤကဲ့သို့ သမိုင်းတွင်ခဲ့သော ရွှေဂူကြီးဘုရားကို ကသာမြို့ပိုင် အကြီးချုပ်တို့က နှစ်ကြိမ်တိုင်တိုင် အသစ်ပြုပြင် တည်ထားကိုးကွယ်ခဲ့ကြောင်း၊ ယခုလည်း သက္ကရာဇ် ၁၂၆၅ ခုနှစ် အရောက်တွင်မူ ဖိနပ်တော် အတောင်လေးဆယ် အထိ အကျယ်ချဲ့ခဲ့ပါသည်။ ဉာဏ်တော်အမြင့် သံတောင်ငါးဆယ်ကျော်ထိ မြှင့်ခဲ့ပါသည်။ စိန်ဖူးတော်နှင့် ရွှေထီးတော်တို့ကို တင်ပါသည်။ ဤအကြိမ်တွင် ကသာတစ်နယ်လုံး၏ အင်အား၊ အများကောင်းမှု ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို–

> "ရှေးယခေါင်၊ သမိုင်းငယ်အစဉ်ဆောင်လို့၊ ရာဇဝင်စောင်ပြောင်
> မပျက်သာဘဲ၊ ဆက်ဆက်ကယ်ရွှေသာပိုင်တို့၊ နှစ်ကြိမ်တိုင်ထပ်မံ
> သစ်သည့်ပြင်၊ သက္ကရာဇ်ကယ် တစ်ထောင်ပေါ်မှ၊ နှစ်ရာကျော်
> ခြောက်ဆယ်ငါးမှာတော့၊ အများငယ်နယ်ကုန်ဆော်လျက်၊ ဖိနပ်တော်
> လေးဆယ်ဖွင့်ပါလို့၊ မြင့်ငါးဆယ် သံတောင်ကျော်ဖြင့် တိမ်မိုးပေါ်
> ထိန်ထိန်ညီးအောင်ပ၊ နာရဏီစိန်ရွှေထီးကိုလ၊ မြှောက်ချီးကာ၊
> ပူဇော်တင်ကြ"[၂]

ဟူ၍ ဆရာတော်က ခွံခွံထည်ထည် ကြည်ညိုဖွယ်ကောင်းအောင် မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ ပါသည်။ သက္ကရာဇ်အတိအကျ ထည့်သွင်းရေးဖွဲ့ခြင်းဖြင့် ဘုရားသမိုင်းကို မှတ်တမ်း ကဗျာ ပီသစေခဲ့သည်။

---

[၁] မန်လည်ဆရာတော်၊ ၁၉၇၉၊ ၂၇၂။
[၂] မန်လည်ဆရာတော်၊ ၁၉၇၉၊ ၂၇၂၊ ၂၇၃။

ထီးတော်တင်လှူရာတွင် ဆိုင်းဝိုင်းကြီးများဖြင့် စည်စည်ကားကား ကျင်းပကြပုံ၊ ကသာသူတို့မှာ ပီတိဂွမ်းဆီထိသို့ စိတ်ကြည်နူး ဝမ်းမြောက်လွန်း၍ ဆွေ့ဆွေ့ခုန်နေကြပုံများကို–

> "ငါးပဥ္စင်နတ်စည်ဝိုင်းငယ်နှင့် ပတ်ဆိုင်းသံညံ့ မပြတ်ကယ်ကြောင့်၊
> ရွှေသာသူ ပဒုံနတ်တို့မှာ၊ တည်ရပ်ပေါင် ရွှေရင်စုံက၊ ဆွေ့ဆွေ့ခုန်
> ကြွေလို့၊ လွတ်မည်နှယ်၊ သည်းဆွတ်ဆွတ်နူး"[၁]

ဟူ၍ သရုပ်ဖော်ထားရာ ထီးတော်တင်ပွဲသရုပ်မှာ ပေါ်လွင်လာရပါသည်။

၃၊ ၁၊ ၁။ အရေးအဖွဲ့လေ့လာချက်

ရွှေဂူကြီးဘုရား၏ ထီးတော်၊ စိန်ဖူးတော်တို့မှာ သာမန်မဟုတ်၊ ရွှေဂူကြီးဘုရား၏ ဘုန်းတန်ခိုးတော်ကြောင့် သိကြားမင်းက ဆက်သရပုံကို–

'သမ္ဘာရှိန်' 'တာဝတိန်' 'ဝါသဝိန်' 'မာဃိန်' ဟု နဘောထပ်ကာရန် အသံချိုသာရုံသာမက ပါဠိစကားလုံးများဖြင့် ခံ့ငြားထည်ဝါအောင် ရေးဖွဲ့ထားပါသည်။

ဘိုးတော်မင်းတရားကြီး၏ ဘုန်းတန်ခိုးကြီးပုံကို–

'ဇမ္ဗူရှင်' 'မန္ဒတ်' 'သာကီယ' 'ရာဇ' 'ရာဇိန်' 'ရာနရိန်' ဟူ၍ အကြောင်းအရာနှင့် လိုက်ဖက်အောင် စကားပရိယာယ် အမျိုးမျိုးဖြင့် ရေးဖွဲ့ထားပါသည်။

ရွှေထီးတော်သစ် တင်လှူရာတွင် ကသာသူ ကသာသားတို့ သဒ္ဓါဇော ပီတိအဟုန်ကြွ၍ ရွှင်ပျနေပုံကို 'ဆွေ့ဆွေ့ခုန်' 'ဆွတ်ဆွတ်နူး' ဟူသော စကားအသုံးအနှုန်းများဖြင့် သရုပ်ဖော်ထားပုံမှာ ကသာသူ၊ ကသာသားများ ပျော်မြူးနေပုံ၊ အလှူဒါနအရေးတွင် ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ဖြစ်နေကြပုံမှာ ထင်ရှားလာရပါသည်။

ထို့ပြင် 'ဘိုးတော်မင်း'၏ ဘုန်းကြီးပုံကို 'မန္တာလို၊ ဘုန်းစက်နေတူ' ဟူသော ဥပမာအလင်္ကာဖြင့် ဖွဲ့သကဲ့သို့၊ ကသာသူလေးများတို့၏ လှပပုံ၊ နူးညံ့သိမ်မွေ့ပုံကို 'ရွှေသာသူ ပဒုံနတ်' ဟု တန်ဆာဆင်ရေးဖွဲ့ထားပုံမှာ နှစ်သက်စဖွယ် ဖြစ်ပါသည်။

---

[၁] မန်လည်ဆရာတော်၊ ၁၉၇၉၊ ၂၇၃။

၃၊၂။ ထီးတော်တင်ပြီး၍ ၁၃–ရက်မြောက်တွင် လေဘေးကြောင့် ထီးတော်ကျွံဆင်းရာတွင် ဖွဲ့ဆိုတော်မူသော သံချို (အကြောင်းအရာလေ့လာချက်)

ရွှေဂူတော်ကြီးဘုရားကို ထီးတော်သစ်တင်ပြီး ကြည်နူး၍မှ မဆုံးမီ (၁၃) ရက်ကြာသောအခါ လေပြင်းမုန်တိုင်း တိုက်ခတ်သောကြောင့် ထီးတော်သစ်မှ မြေခတော်မူရသည်။ ထီးတော်မြေခ၍ ကသာနယ်သူနယ်သားတို့ စိတ်အားငယ်ကြမည် ဧကန်ဖြစ်သည်။ ထိုအချက်ကို သိတော်မူသော မန်လည်ဆရာတော်ဘုရားက ကသာနယ်သူနယ်သားတို့ စိတ်အားမငယ်ကြရအောင်၊ စေတနာ သဒ္ဓါတရား ပြန်လည်နိုးကြားတက်ကြွလာအောင် ဤသံချိုကို ရေးဖွဲ့ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ ဆရာတော်သည် ရှေးရှေး ဘုရားလောင်းတော်တို့၏ ဒါနပါရမီ လှူဒါန်းလိုသည့် အာသီသကို သိကြားမင်းပင် မနေနိုင်ဘဲ ပါရမီဖြည့်ဆည်းပေးပုံများဖြင့် သာဓကဆောင်ကာ အားပေးတော်မူပါသည်။

ပထမသံချိုအချိုးတွင် ရှေးရှေး ဘုရားအလောင်းတော်တို့သည် ပါရမီဆယ်ပါး၊ အပြားသုံးဆယ်ကို ဖြည့်ကျင့်တော်မူကြကြောင်း၊ ပါရမီဆယ်ပါးတွင် ဒါနပါရမီနှင့် ပတ်သက်၍ အလောင်းတော်တို့ လှူချင်သော အာသီသဖြစ်ပေါ်လာလျှင် ဖြည့်ဆည်းခဲ့သော ပါရမီတော်အဟုန် ဘုန်းတော်ဂုဏ်ကြောင့် သိကြားမင်းကိုယ်တိုင် ဆင်းသက်ပြီး အလောင်းတော်တို့၏ ဒါနအာသီသ အာသာဆန္ဒကို ဖြည့်ပေးရကြောင်း၊ အလောင်းတော်တို့၏ သဒ္ဓါဟုန် ထင်ရှားအောင် ပြုပေးရကြောင်း၊ ကျမ်းဂန်များတွင် အထင်အရှားတွေ့ရကြောင်းများကို–

> “မဖြစ်ဘူး၊ ခေတ်ကြူးငယ် ရာကုဋေထက်၊ ကြာသချီ နှစ်ရှည်
> ညောင်းသော်မှ ပွင့်လောင်းတော် လျာဝသီနှင့် ပါရမီစာဂီကြူးသူတို့၊
> သဒ္ဓါရည်အာသီထူးကိုလ၊ ကြည်နူးဖွယ် သမ္မာဂုဏ်ကြောင့်၊ သဒ္ဓါဟုန်
> လွန်ထင်ရှားစေဟု၊ သိကြားငယ် ကိုယ်တိုင်လာလို့၊ လိုအာသာ
> ပြည့်အောင်ဖြည့်ရသတဲ့၊ ကျမ်းစာတွေ့၊ ရှေးယခေါင်”[၁]

ဟူ၍ ဖွဲ့ပြထားပါသည်။

ဒုတိယအချိုးတွင် ဘုရားလောင်း ယုန်မင်းဇာတ် (၃၁၆)၊ သီဝိဇာတ် (၄၉၉) ဝေဿန္တရာဇာတ် (၅၄၉) ဟူသော အလောင်းတော် ဇာတ်သုံးခု ပါဝင်ပါသည်။ ဘုရားလောင်းယုန်မင်းသည် ဖျံ၊ မြေခွေး၊ မျောက် ဟူသော မိတ်ဆွေသုံးဦးကို ဥပုသ်နေ့တွင် သီလဆောက်တည်၍ မိမိတို့အစာကို အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်အား လှူရန်

---

[၁] မန်လည်ဆရာတော်၊ ၁၉၇၉၊ ၂၇၃။

ဆုံးမသည်။ မိမိမူကား စားသည်မှာ မြက်ဖြစ်၍ မိမိအသားလှူအံ့ဟု ဆုံးဖြတ်ပြီး သီလဆောက်တည်နေ၏။ သိကြားမင်းက ပုဏ္ဏားအသွင်ဖြင့် အလှူခံလာသည်။ ယုန်မင်းက မိမိအသားလှူရန် မီးကျီးတွင်း ခုန်ဆင်း၍ လှူသောအကြောင်း ဖြစ်သည်။ သိဝိဇာတ်မှာ အရိဋ္ဌပူရပြည်တွင် သိဝိမင်းဖြစ်သောအခါ နေ့စဉ် အလှူတင်းကုတ် ခြောက်ခုဆောက်၍ နေ့တိုင်း ဥစ္စာ ခြောက်သိန်းနှင့် လှူ၏။ တစ်နေ့တွင် စွန့်ခြင်း ငါးရပ်ဖြစ်သော ကိုယ်တွင်းအလှူအံ့ဟု ကြံမိသည်။ ဤတွင် သိကြားမင်းက မျက်စိကန်း ပုဏ္ဏားအသွင်ဖြင့် မျက်စိလာအလှူခံသည့်အကြောင်း ဖြစ်သည်။ ဝေဿန္တရာမင်းကြီးနှင့် မဒ္ဒီဒေဝီ၊ ဇာလီ၊ ကဏှာဇိန်တို့ ဝင်္ကပါတောင်တွင် စံနေစဉ် ဇူဇကာပုဏ္ဏားက ဇာလီနှင့် ကဏှာဇိန်တို့ကို ကျေးကျွန်အဖြစ်ခိုင်းရန် အလှူလာခံပါသည်။ သားနှင့် သမီးတို့ကို လှူပြီးသောအခါ သိကြားမင်းက မဒ္ဒီဒေဝီကို ဝေဿန္တရာမင်းကြီးက လှူဒါန်းတော့မည်ကို သိရန် ပုဏ္ဏားအသွင်ဖြင့် သွားရောက်အလှူခံသောအကြောင်းတို့ကို သံချိုတွင် ရေးဖွဲ့ ထားပါသည်။

> “ဗုဒ္ဓင်္ကူယုန်ဖြူမင်းကိုလ၊ သက်အလှူခံယူခြင်းငယ်ဖြင့်၊ မီးတွင်းကို
> ခုန်စေရာနှင့် မင်းရာဇာသီဝရာဇ်ကိုလဲ၊ လိုအာသာသိသည်
> ဖြစ်ကယ်ကြောင့်၊ ကသစ်ပိုင် ဣန္ဒာဘုန်းငယ်က၊ မျက်လုံးကို
> အလှူခံသည့်အပြင်၊ မင်းဝေဿန် ပွင့်မှန်လောင်းမှာတော့၊
> ဆွေမဒ္ဒီဒေဝီကို ခံလာတောင်းပါလို့၊ ရင့်ကြောင်းရှာ လျာဝသီ
> တို့ကို၊ လှူစာဂီ မြတ်တရားဝယ်နှင့် ကူလာညီ ဆူပါရမီထပ်ထပ်
> ပွားစေဖို့၊ သိကြားပင် ဖန်လာပြုနေကျ၊ များလူစုဘောင်”[၁]

ဟူ၍ သိကြားမင်းက ဘုရားအလောင်းတော်များ၏ ဒါနပါရမီ အထပ်ထပ် အဖန်ဖန် ပွားများစေရန် လာကူညီနေကျဖြစ်ကြောင်း ရေးဖွဲ့ထားသည်။

တတိယအချိုးတွင် ယခုအခါ ကသာနယ်ရှိ နတ်တို့မှာလည်း ကောင်းမှု စေတနာ သဒ္ဓါတရား ထက်သန်လာအောင်၊ ရွှေဂူတော်ဘုရား ထီးတော်တင်ပွဲကြီးကို ပျော်မငြီးအောင် ဖန်တီးပေးကြကြောင်း၊ နတ်များက ကူညီသောကြောင့် ရွှေထီးတော် အထွတ်တင်ပွဲတော်မှာ မြေမိုးကုန်အောင် ကျော်ကြားကြကြောင်းကို–

> “ခုအခါ၊ ရွှေသာနတ်တို့မှာလဲ၊ ကုသလာ စေတနာမြတ်တွေနှင့်
> ထပ်ထပ်ကယ် သဒ္ဓါသန်လို့ ခါဖန်ဖန် ပျော်မငြီးအောင်ဘဲ၊

[၁] မန်လည်ဆရာတော်၊ ၁၉၇၉၊ ၂၇၃။

ရွှေဂူတော်စေတီကြီးကိုလ၊ ထီးရွှေထွတ်တင်ကြအောင်၊ မိုးတုန်အောင်
ကျော်ခြင်း"[၁]

ဟု ရေးဖွဲ့ထားပါသည်။

ဆက်လက်၍ စတုတ္ထအချိုးတွင် ရွှေဂူကြီးဘုရားကြီး၏ ပတ်ဝန်းကျင်၌ အငြိမ့်များ၊ အစုံအလင် ပါဝင်ကပြကြောင်း၊ တူရိယာငါးပါးတို့ တီးခတ်ကာ၊ ငလျင်တော်လဲသကဲ့သို့ တေးဂီတသံသာများဖြင့် ထက်ဝန်းကျင် သာယာငြိမ့်ညောင်းနေကြောင်း၊ ကသာပျိုသူအပေါင်းကလည်း ပျော်ပျော်ပါးပါး ပါဝင်ဆင်နွှဲကြသည့် ကုသိုလ်ကောင်းမှုကိုလည်း ကြည်ညိုသဒ္ဓါပွားနေကြကြောင်း၊ ကသာနယ်သူနယ်သားတို့၏ ကုသိုလ်ပြုလိုသော စိတ်အလိုလိုကို သိကြားမင်း ကြားသိသွား၍ နှစ်ကြိမ်နှစ်ခါ တင်လှူပူဇော်ကာ နှစ်ကြိမ်နှစ်ခါ ပွဲတော်တွင် ပျော်ကြစေရန်နှင့် ကြည်ညိုနိုင်စေဖို့ သိကြားမင်းက ရွှေထီးတော်တို့ချလိုက်သည် ထင်ပါကြောင်း၊ ထီးတော်တင်ပြီး ရက်သတ္တနှစ်ပတ်လည် ရောက်လုနီးတွင် လေနတ်သားက ရွှေဂူကြီးဘုရား ငှက်လျာဖူးရှိ ထီးတော်ကြီးကို လေဟုန်စီး၍ ကြွဆင်းစေခဲ့ပါကြောင်းကို–

"ထက်ဝန်းကျင်၊ ငြိမ့်ပွဲစုံ ဆော်ပဉ္စင်နှင့်၊ တော်လျင် ပဲ့တင်
ညောင်းပါလို့၊ ပျိုပေါင်းစုံ ပျော်ကြည်ညိုတဲ့၊ သည်အလို
ကုသိုလ်များကိုလ၊ ဝတိန်မှာ၊ ဣန္ဒာကြားပြီမို့၊ ထင်ရှားအောင်
ဝတိန်ပေါ်က၊ နှစ်ကြိမ်နော် တင်ပူဇော် ကပျော်ကြအုန်းစေဖို့၊
နတ်ဘုန်းခေါင်၊ ပို့ဆောင်ချသာထင့်၊ ရင်စစွာတင်၍ပြီးကာမှ
ရက်သတ္တနှစ်လီနီးတော့၊ ရွှေဝရုဏ် လေဟုန်စီးပါလို့၊ ရွှေဂူတော်
ဘုံခရသီးဆီမှာကွယ်၊ ထီးတော်ကြွဆင်း"[၂]

ဟု ရေးဖွဲ့ထားပါသည်။

ရှေးဘုရားလောင်းတို့ ဒါနပါရမီဖြည့်စေရန် သိကြားမင်းက သူတို့၏ အာသာဆန္ဒ ပြည့်ဝစေရန် ကူညီဖြည့်ဆည်းပေးသကဲ့သို့ ယခုလည်း နယ်သူနယ်သားတို့ ပွဲတော် နှစ်ကြိမ်ကျင်းပကာ ပျော်ရွှင်ကြစေရန်နှင့် နယ်သူနယ်သားတို့၏ လှူဒါန်းလိုသောစိတ်၊ ထက်သန်လှသော အာသာဆန္ဒကို ဖြည့်ဆည်းပေးသောအားဖြင့် သိကြားမင်းက ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်းသာ ဖြစ်မည်ထင်ပါကြောင်း ရေးဖွဲ့ထားရာ၊ နယ်သူနယ်သားတို့ စိတ်ဖြေနိုင်မည် ထင်ပါသည်။ သဒ္ဓါတရား ထက်သန်လာကြမည် ထင်ပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် မကြာမီမှာပင် ဒုတိယအကြိမ် ထီးတော်

[၁] မန်လည်ဆရာတော်၊ ၁၉၇၉၊ ၂၇၄။
[၂] မန်လည်ဆရာတော်၊ ၁၉၇၉၊ ၂၇၄။

တင်ကြမည်သော်ကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ထီးတော်မြေခြင်းမှာ အတိတ်ဆိုး၊ နိမိတ်ဆိုး မဟုတ်၊ စိတ်ပူစရာ မဟုတ်။

'ထီးတော်ကြွဆင်း' ဟု ရေးဖွဲ့ထားပါသည်။

၃၊ ၂၊ ၁။ အရေးအဖွဲ့လေ့လာချက်

နဘေထပ်ကာရန်များကို နှစ်ဆင့်သာမက ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ ထပ်ထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ 'မဖြစ်ဘူး၊ ခေတ်ကြူးကဲ့သို့' နှစ်ဆင့်နဘေယူထားသကဲ့သို့–

'လျာဝသီ' 'ပါရမီ' 'စာဂီ' 'သဒ္ဓါရည်' 'အာသီ' ဟူ၍ ဆင့်ကဲထပ် ရေးထားသည်မှာ အသံပြေပြစ်ရုံသာမက အနက်အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်း ထိမိလှပါသည်။ သိကြားမင်းကိုယ်တိုင် ဆင်းသက်၍ ဒါနပါရမီ သဒ္ဓါဟုန် ထင်ရှားအောင် ပြုပေးပုံမှာ ပေါ်လွင်လှပါသည်။

ဘုရားလောင်းယုန်မင်း အသက်လှူပုံ၊ သိဝရာဇ်မင်း မျက်လုံးလှူပုံ၊ ဝေဿန္တရာမင်း မဒ္ဒီဒေဝီကို လှူလိုက်ပုံကို–

'လှူစာဂီ' 'ကူလာညီ' 'ဆူပါမီ' အသုံးများသည် အကြောင်းအရာနှင့် လိုက်ဖက် ဆီလျော်လှပေသည်။

'ဝသီ' 'ပါရမီ' 'စာဂီ' 'အာသီ' ' သမ္မာဂုဏ်' ' ဗုဒ္ဓကို' 'ဣန္ဒာ' 'ကုသလာ' 'စေတနာ' 'သတ္တာနှစ်လီ' စသော ပါဠိဝေါဟာရများကို စာကို ခံ့ညားစေပါသည်။ 'စေတနာ သဒ္ဓါတရား ထက်သန်ပုံ' ကိုလည်း–

'သဒ္ဓါရည်' 'သဒ္ဓါဟုန်' 'သဒ္ဓါသန်' ဟူသော စကားပရိယာယ် ကြွယ်ဝစွာနှင့် ရေးဖွဲ့ထားပါသည်။

'ဘုရားလောင်း'ကို 'ပွင့်လောင်းတော်'၊ 'ပွင့်လောင်းမှန်' ဟု အသုံးအနှုန်း ကြွယ်ဝစွာ ရေးဖွဲ့ထားပုံ၊

သိကြားမင်းကို 'ကသစ်ပိုင်ဣန္ဒာဘုန်း'၊ 'ဝတိန်မှာဣန္ဒာ'၊ 'နတ်ဘုန်းခေါင်' ဟု စကားလှယ် သုံးထားပုံ၊

'၁၄ရက် ရောက်ခါနီးကို' 'ရက်သတ္တာ နှစ်လီနီးတော့'၊ 'လေတိုက်၍ ထီးတော် မြေခရသည်' ကို 'ရွှေဝဂုဏ် လေဟုန်စီးပါလို့၊ ရွှေဂူတော်၊ ဘုံခရသီးဆီကကွယ်၊ ထီးတော်ကြွေဆင်း' ဟူ၍ ယဉ်ကျေးဖွယ် သုံးနှုန်းထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ဘုရားအလောင်းတို့၏ လှူသဒ္ဒါ၊ ဒါနပါရမီ ဖြည့်ဆည်းချင်သော အာသာဆန္ဒကို သိကြားမင်းက ဖြည့်ဆည်းပေးရရိုး ထုံးတမ်းအစဉ်အလာကို ဖော်ပြပြီး ဇာတ်နိပါတ်တော်လာ ဘုရားလောင်း ယုန်မင်း၊ သိဝရာဇ်မင်း၊ ဝေဿန္တရာမင်းကြီးတို့၏ လှူဒါန်းစွန့်ကြဲကြပုံနှင့် ကသာသူ ကသာသားတို့၏ သဒ္ဓါထက်သန်ပုံကို ခိုင်းနှိုင်းရေးဖွဲ့ထားသည်မှာ အလွန်အကွက်ကျသော အနှိုင်းများဖြစ်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။

၃၊ ၃။ အားပေးစကား ရေးသားတော်မူသော သံချို (အကြောင်းအရာလေ့လာချက်)

ဤသံချိုသည် မန်လည်ဆရာတော်က ထီးတော်မြေခသည်ကို စိတ်ခါတ်မကျစေရန် အားပေးသော ကဗျာတစ်ပုဒ် ဖြစ်သည်။ လောကတွင် ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုလုပ်လျှင် မလိုလားသော အဖျက်သမား မာန်နတ် မည်သို့ဝင်ဖျက်သော်လည်း မပျက်နိုင်ကြောင်း၊ ဇာတ်အမှတ်စဉ်(၄၀) ခဒိရင်္ဂါရဇာတ်ဖြင့် ပုံဆောင်ကာ ရေးဖွဲ့ထားသည်။

သံချိုပထမအချိုးတွင် ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တီနတ်ပြည်က မာန်နတ်မင်းသည် လူ့ပြည်တွင် ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုလျှင်၊ ပြုတိုင်း ပြုတိုင်း ရန်ငြိုးဆိုတတ်ကြောင်း၊ အလိုဆိုးရှိကြောင်း၊ ရန်ပြုဖျက်စီးလေ့ရှိကြောင်း၊ မြတ်စွာဘုရားကိုပင် အကြိမ်ကြိမ်ရန်ပြုဆန့်ကျင်ကြောင်း၊ ဤသည်မှာ လောကဓမ္မတာပင်။ မြတ်စွာဘုရားကို အကြိမ်ကြိမ်ရန်ပြုဆန့်ကျင်ကြောင်း ကျမ်းဂန်ထွက်ဖြစ်သည်ဟု မှတ်သားရန်ပင်ဖြစ်ကြောင်းကို–

> "မှတ်တစ်ပါးပါပဲ၊ နတ်သားငယ်ဘုံဝတီက၊ ဂုဏ်ပါရမီမာရ်နတ်ရိုင်းဟာတဲ့၊ လူတိုင်းမှာ ကုသိုလ်မျိုးကိုလ၊ ပြုတိုင်းသာ သူ့လိုဆိုးငယ်နှင့် ရန်ငြိုးသို့ မလိုလားပေဘု၊ ဘုရားမှာ မာရ်တစ်ဖက်ကယ်လို့၊ ကျမ်းဂန်ထွက် ဓမ္မတာ"[၁]

ဟု ကသာသူ ကသာသားတို့ကို ဓမ္မတာသဘောဖြစ်၍ အားမပျော့ရန်နှင့် လောကဓံကို ကြံ့ကြံ့ခံနိုင်ရန် ရေးဖွဲ့ထားပါသည်။

ဒုတိယနှင့် တတိယအချိုးတွင် သူတော်ကောင်းနှင့် ဘုရားလောင်းအာဇာနည်တို့ ပါရမီဖြည့်ကျင့်သော အခိုက်အတန့်များတွင် မိုက်မဲလှသော မာန်နတ်သားသည် အလိုမတူ၊ ငြိုငြင်ငြူစူတတ်ကြောင်း၊ ခဒိရင်္ဂါဇာတ်တွင် ဘုရားလောင်းသူဌေးသည် နေ့စဉ် အလှူကြီးပေးရန် သီလဆောက်တည်ပါသည်။ တစ်နေ့တွင် ပစ္စေကဗုဒ္ဓ

---

[၁] မန်လည်ဆရာတော်၊ ၁၉၇၉၊ ၂၇၄။

တစ်ပါးသည် နိရောခသမာပတ်မှထ၍ သူ့အိမ်ရှေ့တွင် ဆွမ်းရပ်ရာ ကျွန်တစ်ဦးကို သပိတ်သွားအယူခိုင်းသည်။ မာန်နတ်က အိမ်အပြင်၌ ရှားမီးကျီးတွင်းကြီး ဖန်ဆင်းထား၍ အလှူမဖြစ်မြောက်အောင် ဖျက်သည်။ ခိုင်းလိုက်သော ကျွန်မှာ မီးကျီးတွင်းကို မဖြတ်ကျော်ရဲသောကြောင့် အကြောင်းစုံကို သူဌေးအား ပြန်ပြောရာ မာန်နတ်၏အမှုမှန်းသိ၍ မာန်နတ် အဖျက်မခံ၊ မီးကျီးတွင်းပေါ်ဖြတ်ကျော်ရာ ပဒုမ္မာကြာပင်ပေါက်ပြီး ပွင့်ချပ်တစ်ရာရှိသော ကြာပွင့်ပေါ်ရပ်ပြီး ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအား ဆွမ်းလှူခဲ့ကြောင်းကို အကျဉ်းချုံး၍ ရေးဖွဲ့စီကုံးထားပါသည်။

ဒုတိယအချိုးတွင် အလှူပြုမည်ကို မပြုဖြစ်အောင် ရှားမီးကျီးဖန်ဆင်း၍ ဖျက်ဆီးပုံကို–

> "ကျင့်သမ္မာ သူတော်ကောင်းငယ်နှင့်၊ မြတ်လောင်းတော် အာဇာနည်တို့၊ ပါရမီဖြည့်သည့်ခိုက်မှာလဲ၊ မာရ်မိုက်ဟာ လိုမဖြူလို့၊ ငြိုငြူစူပြောင်ပြောင်ညီးပါတဲ့၊ ရှားမီးပုံ ဝိစိတွင်းကိုလ၊ ဖန်ဆင်းကာ သူစီရင်မှု၊ နင်လျူလျှင်သည်တွင် ရောက်မည်ဟု၊ ခြိမ်းခြောက် ဖျက်လာ"[၁]

ဟူ၍ ခဒိရင်္ဂါရဇာတ်လာ မီးကျီးတွင်း ဖန်ဆင်း၍ထားကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။ ဆက်လက်၍ တတိယအချိုးကို ရေးဖွဲ့ပါသည်။ မာန်နတ်က အကြိမ်မည်မျှ ဖျက်ဆီးသော်လည်း အရေးတယူ မပြုလောက်ကြောင်း၊ ဂရုစိုက်စရာ မလိုကြောင်းကို–

> "မကြည်ရန်သည် မာရ်ပျက်ကယ်က၊ သည်အဟန် ဆယ်ပြန်ဖျက်သော်လည်း၊ ဉာဏ်လက်ကိုင် ဝရဇိန်နှင့်၊ သမာဓိန် တောင်မေရုလိုမို့၊ ရေးမပြုစောင်းမညှာ၊ လောင်းတကာစံထုံး"[၂]

ဟူ၍ ပညာဉာဏ်ကို လက်ကိုင်ထား၍ သမာဓိတရားကို မြင့်မိုရ်တောင်ကဲ့သို့ မယိမ်းမယိုင် တည်တံ့ခိုင်ကျည်ရန် ဖြစ်ကြောင်း၊ ဤသို့ တွေ့ကြုံကြသည်မှာ ဘုရားလောင်းတော်တကာတို့၏ ထုံးစံပင်ဖြစ်ကြောင်း ရေးဖွဲ့ထားပါသည်။ ဆရာတော်က ဘုရားအလောင်းတော်များပင် တွေ့ရသေးသည်။ သာမာန်လူသားများမှာ ပြောစရာ မရှိဟု ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် အလောင်းတော်တို့ ထုံးစံကဲ့သို့ လောကခံ အပျက်တရားကို မတုန်လှုပ်စေလိုကြောင်း၊ သတိပေးလိုဟန်လည်း ရှိသည်။

---

[၁] မန်လည်ဆရာတော်၊ ၁၉၇၉၊ ၂၇၄။
[၂] မန်လည်ဆရာတော်၊ ၁၉၇၉၊ ၂၇၄။

စတုတ္ထအချိုးတွင် ရွှေဂူကြီးဘုရား၊ ရွှေထီးတော်ကို လေမုန်တိုင်း တိုက်ခတ်၍ မြေခသည့်တိုင်အောင် မာရ်နတ်က အလှူဝင်ဖျက်သော်လည်း ကသာသူ ကသာသား တို့မှာ ဘုရားလောင်းတို့၏ စိတ်ထားကဲ့သို့ စေတနာ သဒ္ဓါတရားရှိသူများဖြစ်ကြောင်း အလှူဒါနမှာ ပျက်မသွားကြောင်း၊ ဟိုယခင်က တင်လှူခဲ့သော ထီးတော်မှာ နာရဏီ ရွှေထီးဖြစ်သော်လည်း ယခုတင်လှူမည့် ထီးတော်မှာ သိင်္ဂီရွှေထီး ဖြစ်သည့်ပြင် စိန်စီ၍ ခြယ်ထားပါကြောင်း၊ ထီးတော်ကို တင်လှူပူဇော်ကြပြန်တော့မည် ဖြစ်ကြောင်းတို့ကို–

> “ထို့အတူ၊ ဗောဓိငယ် ဉာဏ်အယူနှင့် စေတနာမှု သဒ္ဓါနိုပ်ပါဘိ၊
> ရွှေသာသူ သမ္မာစိတ်မှာဖြင့်၊ တိဟိတ်ဉာဏ် မှန်သည့်ဇာပေပ၊
> ဝါယောငယ်၊ ကမ္ဘာချေသည့်နှယ်၊ လာပေစေလေ မုန်စက်ကယ်နှင့်၊
> ရွှေဂူတော်စေတီထက်ကယ်က ရွှေထီးတော်မြေပေါ် သက်သက်ပါလို့
> မရွှင်အောင် မာရ်ဝင်ဖျက်သော်လည်း၊ မပျက်နိုင်သာလွန်းသေး
> သည့်ပြင်၊ ဟိုရှေးခါနာဏီထီးငယ်ထက်၊ သိင်္ဂီမှာစိန်စီလို့ဦးအောင်ပ၊
> ထပ်ပြီးလျှင်၊ ဩကာသငယ်နှင့် ခင်တစ်ဖော် ရွှင်ပျော်ပျော်၊
> ပြည်ကျော်အောင် ပူဇော်ကြပြန်တော့မယ်၊ ထီးမြစိန်ကုံး”[၁]

ဟူ၍ ကသာသူ ကသာသားတို့ စိတ်အားတက်ကြွအောင် ဇာတ်နိပါတ် အထောက် အထားများပြ၍ ရေးဖွဲ့သီကုံးတော်မူပါသည်။ နယ်သူနယ်သားတို့မှာလည်း အားရ ကျေနပ်ကြလိမ့်မည်ဟု ထင်ရပါသည်။ ပျက်ခဲ့သည်ကို အမှုမထားဘဲ သဒ္ဒါတရား ကိုသာ ရှေးရှုကြမည်ဟု မှန်းဆရပါသည်။

၃၊ ၃၊ ၁။ အရေးအဖွဲ့လေ့လာချက်

ပါဠိဝေါဟာရနှင့် ပါဠိသက်ဝေါဟာရများဖြစ်သော ‘ဘုံဝတီ’၊ ‘ဂုဏ်’၊ ‘မာရ်နတ်’၊ ‘ဓမ္မတာ’၊ ‘သမ္မာ’၊ ‘အာဇာနည်’၊ ‘ဝိစိ’၊ ‘ဉာဏ်’၊ ‘ဝရဇိန်’၊ ‘သမာဓိန်’၊ ‘မေရု’၊ ‘ဗောဓိ’၊ ‘သဒ္ဓါ’၊ ‘တိဟိတ်ဉာဏ်’၊ ‘ဝါယော’၊ ‘သိင်္ဂီ’၊ ‘ဩကာသ’ တို့ကို ခံ့ညားအောင် ဖန်တီး ထားပါသည်။

‘နဘောထပ်ကာရန်’ အသုံးများဖြစ်သော ‘ဘုံဝတီ’၊ ‘ဂုဏ်ပါပီ’၊ ‘အာဇာနည်’၊ ‘ပါရမီ’၊ ‘လိုမဖြူ’၊ ‘ငြိုငြူစူ’၊ ‘မကြည်ရန် သည်မာရ်ပျက်ကယ်က၊ သည်အဟန် ဆယ်ပြန်ဖျက်’၊ ‘ဝရဇိန်’၊ ‘သမာဓိန်’၊ ‘စောင်းမညှာ’၊ ‘လောင်းတကာ’၊ ‘စေနာမူ

[၁] မန်လည်ဆရာတော်၊ ၁၉၇၉၊ ၂၇၄။

သဒ္ဒါနိပ်ပါဘိ၊ ရွှေသာသူသမ္မာစိတ်' ဟူသော အသုံးများသည် အသံချိုသာပြေပြစ်စေပါသည်။

မာန်နတ်သားတို့သည် ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုသူတိုင်းကို မပြုဖြစ်အောင် မဖြစ်ဖြစ်သည့်နည်းဖြင့် ဖျက်ဆီးရိုးထုံးစံ ရှိပါသည်။ ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုသူတိုင်းကို အငြိုးထားတတ်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ 'မာန်နတ်သား' ကို 'မာန်နတ်ရိုင်း'၊ 'မာရ်နတ်'၊ 'မာရ်ပျက်' စသည်ဖြင့် သူ၏ လုပ်ရပ်တိုင်း ပုံပေါ်လာအောင် 'ရိုင်း၊ မိုက်၊ ပျက်' ဟူသော ဝိသေသပုဒ်များ တွဲဖက်ရေးသားသည်မှာ ဆီလျော်လှပါသည်။ ထို့အတူ–

'သူလိုဆိုး'၊ 'ရန်ငြိုးသို'၊ 'မလိုလား'၊ 'လိုမဖြူ'၊ 'ငြိုငြူစူ' စသော မာရ်နတ်၏ စိတ်ထားသရုပ်ဖော် အသုံးအနှုန်းများကလည်း လိုက်ဖက်လှပါသည်။

ထိုသို့ စာဟန်ခန့်ညားအောင်၊ အသံချို၊ အသံသာအောင်၊ စာသားပြေပြစ်အောင် ရေးဖွဲ့ရုံသာမက အကြောင်းအရာနှင့် လိုက်ဖက်ဆီလျော်သော အသုံးအနှုန်းများ စီကုံးထားသည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။ ကသာသူ၊ ကသာသားတို့ တွေ့ကြုံရသော အဖြစ်အပျက်တို့ကို ငါးရာ့ငါးဆယ်ဇာတ်တော်တွင် ပါဝင်သော ခဒိရင်္ဂါရ ဇာတ်တော်လာ သူဌေးကြီးနှင့် မာန်နတ်တို့ အဖြစ်အပျက်နှင့် ခိုင်းနှိုင်းရေးဖွဲ့ထားသည်မှာ ဆီလျော်လှပါသည်။ သူဌေးကြီး၏ သဒ္ဒါတရားကို မာရ်နတ်မင်းက မဖျက်စီးနိုင်သကဲ့သို့ ကသာသူ၊ ကသာသားတို့၏ သဒ္ဒါတရားကိုလည်း မဖျက်စီးနိုင်ပုံကို တင်စားရေးဖွဲ့ထားသည်မှာ အကြောင်းအရာနှင့် အရေးအဖွဲ့ အံဝင်ခွင်ကျ ရှိလှပါသည်။

၃၊ ၄။ ရွှေဂူကြီးစေတီတော်၌ နောက်တဖန် ထီးတော်တင်ပြီး ရေးသားတော်မူသော သံချို (အကြောင်းအရာလေ့လာချက်)

ဤသံချိုကို ဒုတိယအကြိမ် ထီးတော်တင်ပြီးနောက် ရေးဖွဲ့သော သံချိုဖြစ်ပါသည်။ ကဿပဘုရားရှင်လက်ထက် ကျောင်းဒကာ သုမင်္ဂလာသူဌေးကြီး အကြောင်း ရေးဖွဲ့ထားပါသည်။ အနှစ် နှစ်သောင်းခန့်တွင် ကဿပဘုရား ပွင့်တော်မူသည်။ ဒုလ္လဘငါးပါးတွင် ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒဒုလ္လဘနှင့် ကြုံသောခေတ် ဖြစ်ပါသည်။ ဘုရားဖြစ်တော်မူသော မြတ်သော အချိန်ကာလဖြစ်ကြောင်းကို–

> "နှစ်နှစ်သောင်း၊ ခေတ်ကောင်းငယ်စာဆိုညွှန်တဲ့၊ ဟိုမန္တန်အန္တရငယ်က၊
> လူဘုံမှာဒုလ္လဘတွင်ဖြင့်၊ ဗုဒ္ဓုပ္ပါမဟာသမယငယ်မို့၊ ထူးကာလ
> အခါတွင်"[၁]

[၁] မန်လည်ဆရာတော်၊ ၁၉၇၉၊ ၂၇၅။

ဟူ၍ အစချီရေးဖွဲ့ထားပါသည်။

ကဿပဘုရားရှင်လက်ထက် ကျောင်းဒကာ သူဌေးကြီး 'အပရာဇိ' ဟူ၍ ရှိသည်။ ကျောင်းဒကာ သူဌေးသည် တစ်နေ့တွင် ကဿပဘုရားထံအသွား မြို့တံခါး ဇရပ်တစ်ဆောင်ပေါ်တွင် ဖန်ရည်စွန်းသော အဝတ်ကို ခေါင်းမြီးခြုံအိပ်နေသည့် လူတစ်ယောက်ကို တွေ့သည်။ ခြေထောက်ကပေါ်နေ၍ ထိုပေါ်နေသော ခြေထောက်တွင် ရွှံ့အလိမ်းလိမ်းတွေ့သဖြင့် ညလူဖြစ်လိမ့်မည်ဟု ပြောမိသည်။ ထိုစကားကြောင့် သူခိုးက ရန်ငြိုးဖွဲ့၍ သူဌေး၏လယ်ကို ခုနစ်ကြိမ် မီးရှို့ခဲ့သည်။ နွားခြံမှ နွားခြေရာ တို့ကို ခုနစ်ကြိမ် ခုတ်ဖြတ်ခဲ့သည်။ သူဌေးကြီး၏ အိမ်ကို ခုနစ်ကြိမ် မီးတိုက်ခဲ့သည်။ မကျေနပ်သေး၍ သူဌေးကြီး အမြတ်နိုးဆုံး ကျောင်းတော်ကြီးကို ဖျက်ဆီးမီးရှို့ လိုက်သည်။ ဤအကြောင်းကို–

> "ကဿပ၊ ဗုဒ္ဓငယ် ဘဝဂါ၏ ကျောင်းဒကာ အပရာဇိကိုလ၊
> စိတ်ရှိက၊ ငြိုငြူစူတဲ့ မလိုသူ လူညစ်ဆိုးဟာက၊ ရန်ငြိုးကိုဖွဲ့ကာ
> ထားသော်ကြောင့်၊ ခုနစ်ကြိမ် အိမ်ရာငယ်များနှင့် ကျွဲနွားပါ
> သူဖျက်ဆီးသည့်ပြင် ကျောင်းကြီးကို မီးပုံတိုက်ပြန်လို့
> ကျွမ်းမြိုက်မြိုက်စင်"[၁]

ဟူ၍ ဖွဲ့ပါသည်။

ဤကဲ့သို့ ကုဋေတန်ကျောင်းကြီးကို မီးလောင်ဖျက်ဆီးသော်လည်း သူဌေးကြီးမှာ စိတ်တုန်လှုပ်ချောက်ခြားသည်ဟု မရှိ။ ဖျက်ဆီးသူအပေါ် စိတ်မနာဘဲ နောက်တစ်ခါ ကုသိုလ်ပြုနိုင်အောင် လုပ်ပေး၍ ကျောင်းထပ်လှူရဦးတော့မည်ဟု အထူးပင် စိတ်အား တက်ကြွကာ ပျော်ရွှင်မြူးထူးနေသည်။ ကွေးနေအောင်ကပြီး မြူးပျော်နေသည်ကို သူခိုးတွေ့သွားလေသည်။ ဓမ္မပဒတွင် လက်ပန်းပေါက်ခတ်သည်ဟုသာ ပါပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို–

> "သို့အမှန် သူဖျက်စီးပါလို့၊ ကုဋေတန် ကျောင်းတော်ကြီးကိုလ၊
> ပြောင်ငြီးအောင် မီးလောင်ကျွမ်းသော်လည်း၊ စိတ်ဝမ်းတော်
> သူမနာသည့်ပြင်၊ နောက်တစ်ခါ ကုသိုလ်ပွားမည်ဟု၊ အားတက်ကြွ
> အထူးပင် မြူးပျော်ရွှင် ကကွေး"[၂]

ဟု အကျဉ်းချုပ်ကာ ရေးဖွဲ့ပါသည်။

---

[၁] မန်လည်ဆရာတော်၊ ၁၉၇၉၊ ၂၇၅။

[၂] မန်လည်ဆရာတော်၊ ၁၉၇၉၊ ၂၇၅။

ထို့နည်းတူပင် ကသာသူ၊ ကသာသားတို့မှာလည်း တိဟိတ်မှန်သူများ ဖြစ်ပါသည်။ တိဟိတ်ဉာဏ်ရှိသူများ ဖြစ်ပါသည်။ ကဿပဘုရားရှင်လက်ထက်က ကျောင်းဒကာ အပရာဇိကဲ့သို့ ရွှေဂူကြီးထီးတော် မြေခအောင် မာန်နတ်က အလှူ ဖျက်ခဲ့သော်လည်း ညည်းညူသူများ မဟုတ်၊ ကြောင့်ကြစိုးရိမ်သူများလည်း မဟုတ် ထီးတော်သစ်ကို သဒ္ဓါတရား ထက်ထက်သန်သန်ဖြင့် နှစ်ခါပြန် ကုသိုလ်ပွား ကြသူများ ဖြစ်ကြပါသည်။ နှစ်ခါပြန်ကုသိုလ်ပွားကြသူများ ဖြစ်၍ ဆရာတော်က အလွန်ပင် အားကျမိပါကြောင်းကို–

> “ထို့ပမာ တိဟိတ်မှန် ဉာဏ်သမ္ဘာနှင့် သည်ရွှေသာမောင်၊ မယ်၊
> မိငယ်တို့၊ သည်ကျောင်းဒကာ၊ အပရာဇိလိုပဲ၊ မြေထိအောင်၊
> ရွှေဂူထွတ်ကိုလ၊ ရွှေချွတ်ကာ၊ မာရ်ဖျက်ဆီးသော်လည်း၊ မညည်း
> မညူ ပူမစိုးသည့်ပြင်၊ ဆူတိုးအောင် သဒ္ဓါသန်လို့၊ နှစ်ခါပြန်၊
> ကုသိုလ်ပွားတတ်လို့ကွယ်၊ အားကျကြသေး”[၁]

ဟု ရေးဖွဲ့ထားရာ ဓမ္မပဒ၊ ဒဏ္ဍာဝင်လာ၊ အဓာရ ပေတဝတ္ထုလာ သူဌေး ကျောင်းဒကာကြီး နှင့်နှိုင်း၍ ရေးဖွဲ့ထားပါသည်။ အဖြစ်အပျက်ချင်း ဆင်တူသကဲ့သို့ သူဌေးကြီး၏ သဒ္ဓါတရားထက်သန်ပုံနှင့် ကသာသူ၊ ကသာသားတို့ စေတနာသဒ္ဓါတရား ထက်သန် ကြပုံမှာ တူညီနေကြောင်း ရေးဖွဲ့ထားပုံမှာ အလွန်အကွက်ကျ သင့်လျော်ပါသည်။

၃၊ ၄၊ ၁။ အရေးအဖွဲ့လေ့လာချက်

ပါဠိဝေါဟာရ၊ ပါဠိသက်ဝေါဟာရများဖြစ်သော ‘အန္တရ’၊ ‘ဒုလ္လဘ’၊ ‘ဗုဒ္ဓပ္ပါ မဟာသမယ’၊ ‘ဗုဒ္ဓ’၊ ‘ကုသိုလ်’၊ ‘တိဟိတ်’၊ ‘ဉာဏ်သမ္ဘာ’၊ ‘မာရ်’ စသော အသုံးများသည် စာဟန်ခံ့ညားစေပါသည်။

‘နဘောထပ်ကာရန်’ များဖြစ်သော ‘နှစ်နှစ်သောင်း’၊ ‘ခေတ်ကောင်း’၊ ‘အထူးပင် မြူးပျော်ရွှင်’၊ ‘ငြိုငြူစူ’၊ ‘မလိုသူ’၊ ‘ပူမစိုး’ ‘ဆူတိုး’၊ ‘သဒ္ဓါသန်’ ‘နှစ်ခါပြန်’ အသုံး များသည် သံချိုအရေးအသားကို ပြေပြစ်စေပါသည်။

ကျောင်းဒကာ အပရာဇိကို ရန်ငြိုးသိုဖွဲ့ထားသော ခိုးသူ၏ သဘောထားကို ‘ငြိုငြူစူ’ ဟု စကားကို ကျစ်လျစ်စွာ သုံးထားပုံ၊ ကျောင်းကြီးကို မီးတိုက်၍ ပြာကျ သွားပုံကို ‘ကျွမ်းမြိုက်မြိုက်စင်’ ဟု သိပ်သည်းစွာ သုံးထားပုံ၊ အပရာဇိကျောင်းဒကာမှာ ကုဋေတန်ကျောင်းကြီး မီးလောင်ပြာကျသွားသော်လည်း ဖျက်စီးသူကို စိတ်မနာနိုင်ဘဲ

[၁] မန်လည်ဆရာတော်၊ ၁၉၇၉၊ ၂၇၅။

ထပ်လှူရမည်ကို ဝမ်းသာနေပုံကို 'စိတ်ဝမ်းတောင် သူမနာသည့်ပြင်၊ နောင်တစ်ခါ ကုသိုလ်ပွားမည်ဟု၊ အားတက်ကြွအထူးပင် မြူးပျော်ရွှင် ကကွေး' ဟု ဖွဲ့ထားရာ 'မြူးပျော်ရွှင် ကကွေး' ဟူသော အသုံးမှာ အပရာဇိကျောင်းဒကာ၏ စိတ်အမူအရာ ကိုယ်အမူအရာကို အထူးထင်ပေါ်သော အသုံး ဖြစ်ပါသည်။

မာရ်နတ်က ဖျက်သော်လည်း၊ နှစ်ခါပြန် ကုသိုလ်ပွားရတတ်ဟု သဘောထား ကြပုံကို 'မညည်းမညူ ပူမစိုး'၊ 'ဆူတိုးအောင် သဒ္ဓါသန်လို့ နှစ်ခါပြန် ကုသိုလ်ပွား' စသည်ဖြင့် ရပ်ရွာသုံးစကားဖြင့် ဖော်ပြထားရာ ကသာသူ၊ ကသာသားတို့၏ စေတနာ သဒ္ဓါတရား မပျက်အောင်၊ ထက်သန်သည်ထက် ထက်သန်လာအောင် လှုံ့ဆော်ပေး နိုင်သော အဖွဲ့များပင် ဖြစ်ပါသည်။ ကသာသူ၊ ကသာသားတို့၏ သဒ္ဓါနှိုးသံချို ဖြစ်သည်နှင့်အညီ ဓမ္မပရ ဒဏ္ဏာဝင်လာ ကျောင်းဒကာနှင့် နှိုင်းယှဉ် ရေးဖွဲ့ထားသည်မှာ ဆရာတော်၏ ထူးခြားသော အရေးအဖွဲ့ပင် ဖြစ်ပါသည်။

ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

'ရွှေဂူတော်ကြီး' ဘုရားကို မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၂၆၅ တွင် အသစ်ထပ်မံပြုပြင် ရာတွင် (ပထမအကြိမ်) ထီးတော်တင်သည့်အခါ အကအခုန်များ၊ ဆိုင်းဝိုင်းများ ထည့်သွင်းကာ စည်စည်ကားကား ကျင်းပကြပါသည်။ ကသာသူ ကသာသားများ ဝမ်းမြောက်ပျော်ရွှင်ကြရပါသည်။ ထိုသို့ ထီးတော်တင်ပြီး (၁၃)ရက် အကြာတွင် မုန်တိုင်းတိုက်ခိုက်သောကြောင့် ထီးတော်သစ်မှာ မြေခတော်မူခဲ့ပါသည်။ ထီးတော် မြေခ၍ ကသာသူ ကသာသားတို့ စိတ်အားငယ်ကြပါသည်။ ထိုအချက်ကိုသိသော မန်လည်ဆရာတော်က အားမငယ်ကြစေရန်၊ စေတနာသဒ္ဓါတရား ပြန်လည်နိုးကြား လာအောင် ရေးဖွဲ့ထားပါသည်။ ရှေးရှေး ဘုရားလောင်းတို့၏ ဒါနပါရမီ လှူဒါန်း လိုသောစိတ်ကို သိကြားမင်းက မနေနိုင်ဘဲ ပါရမီဖြည့်ရပုံနှင့် သာဓကဆောင်ကာ အားပေးတော်မူပါသည်။ ထီးတော်မြေခခြင်းကို စိတ်ခါတ်မကျရန်၊ လောကတွင် ကုသိုလ် ကောင်းမှုပြုလျှင် မလိုလားသော အဖျက်သမားများ ရှိတတ်ပါသည်။ မာန်နတ်သည် မည်သို့ပင် ဖျက်သော်လည်း မပျက်နိုင်ကြောင်းကို ဇာတ်တော်များနှင့် ပုံဆောင်ကာ ရေးဖွဲ့ခဲ့ပါသည်။ ဒုတိယအကြိမ် ထီးတော်တင်သောအခါ ကဿပဘုရားရှင်လက်ထက် ကျောင်းဒကာ သုမင်္ဂလာသူဌေးကြီးအကြောင်း ရေးဖွဲ့ကာ သူဌေးကြီး၏ သဒ္ဓါတရား နှင့် ကသာသူ၊ ကသာသားတို့၏စေတနာ တူညီနေကြောင်း ထပ်ဆင့်နှိုင်းပြထားသည်မှာ အလွန်အကွက်ကျ သင့်လျော်ပါသည်။

ရွှေသာသူ၊ ရွှေသာသားများ သဒ္ဓါတရားပွားများကာ ကုသိုလ်ရှင်များ ရှင်ပြလာအောင် ဇာတ်နိပါတ်တို့အား ကိုးကား၍ ရေးဖွဲ့ထားပါသည်။ ရွှေသာသူ၊ ရွှေသာသားများအား စံနမူနာထားကာ ပြည်သူတို့အား သဒ္ဓါတရား ပွားများလာစေရန် ရည်ရွယ်၍ ရေးဖွဲ့ထားပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဆရာတော်၏ စာပေများသည် လောကီအတွက်သာမက လောကုတ္တရာအတွက်လည်းကောင်း အကျိုးရှိလှပါသည်။ မိမိရပ်ရွာချစ်စိတ်နှင့် လူမှုဘဝတွင် နေထိုင်တတ်စေရန် ဩဝါဒပေးထားသော စာပေများဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

နိဂုံး

မန်လည်ဆရာတော်၏ 'ရွှေဂူကြီးဘုရားဘွဲ့သံချိုများ' ကို လေ့လာတင်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာစာပေလောကတွင် ထင်ရှားသော ရဟန်းစာဆိုတော် မန်လည်ဆရာတော်၏ သံချိုကဗျာများကို လေ့လာခြင်းဖြင့် ဆုံးမဩဝါဒများနှင့် မိမိရပ်ရွာအကျိုးတို့ကို ရည်ရွယ်၍ စပ်ဆိုထားကြောင်း တွေ့ရသဖြင့် ဆရာတော်၏ရပ်ရွာချစ်စိတ်၊ နိုင်ငံချစ်စိတ်ကို တွေ့ရပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

ကဝိန္ဒာဘိဝံသ (မဟာထေရ်)။ (၁၉၉၂)၊ ***ငါးရာ့ငါးဆယ်ဇာတ်ဝတ္ထု (ပထမတွဲ)၊ ဧကနိပါတ်၊*** ရန်ကုန်၊ သာသနာရေးဦးစီးဌာနပုံနှိပ်တိုက်။

မြန်မာစာအဖွဲ့။ (၁၉၉၉)။ ***ခရီးဆောင်မြန်မာအဘိဓာန်***။ ရန်ကုန်၊ ဥက္ကာကျော်ပုံနှိပ်တိုက်။

ဉာဏာဒိစ္စ၊ အရှင်၊ ဆရာတော်။ (၁၉၆၂)။ ***အဘိုးတန် မန်လည်ကဗျာများ***၊ ရန်ကုန်၊ ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင်ပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်။

နီငြိမ်း (အညာတက္ကသိုလ်)။ (၂၀၀၆)။ ***မန်လည်ဆရာတော်***၊ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်။